

1 לא תִּמְאָל לִיָּה לְאֹהֶבָהּ הָכִי – אל תאמר לאביך כך ואבא אל תשנה
2 כך וכו', שנמצאת מודיעו בפירוש שהוא טועה והוא מתבייש
3 ומצטער, דתניא בברייתא, הרי שהיה אביו עוזב על דברי תורה, לא
4 יאמר לו, אבא עברת על דברי תורה, אלא אומר לו אבא כך כתב
5 בתורה. הגמרא מבינה שכונת הברייתא שיאמר לו בתמיה, וכי כך
6 כתוב בתורה, ולכן מקשה: סוף סוף היינו הך – גם באופן זה הוא
7 מביישו, שאומר לו וכי יפה אתה עושה. מתרצת הגמרא: אלא
8 כונת הברייתא שאומר לו, אבא, מקרא כתוב בתורה כך וכך
9 (הוא), והוא עצמו ישים על לבו על מה זה מזכירו. וכן רב יהודה,
10 לא היה לו לומר לאביו 'אל תשנה כך', אלא 'כך הם דברי המשנה,
11 הנסקלין בנשרפין וכו'.

משנה

12 משנה זו מבארת את דינו של המחויב בשתי מיתות בית דין. מי
13 שעבר על שתי עבירות שונות ונתחייב על ידי כך בשתי מיתות בית
14 דין, נידון בהמורה במיניהן. מי שעבר עבירה אחת שנתחייב עליה
15 שתי מיתות, וכגון הבא על חמותו והיא אשת איש, שעל אשת איש
16 נענשים בחנק ועל חמותו בשריפה, נידון בהמורה, והיינו בשריפה.
17 אלו הם דברי חכמים. רבי יוסי אומר, אינו נידון אלא בדיקה
18 הראשונה שפאה עליו – באותו איסור שהזקק תחילה להיזהר בו
19 ולפרוש ממנו.

גמרא

20 הגמרא מבארת באיזה אופן הוצרכה המשנה להשמיע שמי
21 שנתחייב בשתי מיתות נידון בחמורה. שואלת הגמרא: פשיטא
22 שאם עבר שתיים ידונו אותו בחמורה ולא בקלה, אלא איתגורי
23 איתגור – וכי תעלה על דעתך שיהיה נשכר בכך שהוסיף לעבור
24 גם עבירה קלה, שעל ידי זה יהיה נידון בקלה.
25 אמר רבא, הלא במאי עסקינן – כאן במשנה במה מדובר, גזון
26 שעבר עבירה קלה ונגמר דינו על עבירה קלה, וחזר ועבר עבירה
27 חמורה, סלקא דעתך אמינא – שבזה היה מקום לומר, דפיון דנגמר
28 דינו לעבירה קלה, תאי גברא קטילא הוא – הרי הוא כאדם הרוג,
29 ואין יכול לחלו עליו חיוב מיתה נוסף, קא משמע לן שאין אומרים
30 כן, אלא דנים אותו על העבירה השנייה להיענש כדינה.

31 הגמרא מבררת את המקור לדין של המשנה: בקא מינה – שאל
32 ממנו (אבוה) [אחיה] דרב יוסף פר קמא מרבה פר נהן, מנא הא
33 מילתא דאמור רבן – מהו המקור לדבר זה שאמרו חכמים, שמי
34 שנתחייב שתי מיתות בית דין, אף על פי שנגמר דינו לקלה תחילה
35 ורק אחר כך עבר על החמורה, נידון בהמורה.

36 משיב רבה בר נתן: דתני – כתוב בספר יחזקאל (יח"ב) 'והוליד בן
37 פריץ שופך דם וגו' [ואל תהיה אבל ואת אשת רעהו טמא וגו', ואל
38 הגלולים נשא עינו]. וביאור הפסוקים, 'והוליד בן פריץ שופך דם',
39 היינו רוצח שהוא נידון בסיף, 'את אשת רעהו טמא', זו אשת איש
40 שבא עליה ודינו בהנקה, 'ואל הגלולים נשא עינו', זו עבודת בוכבים
41 שדינה בסקילה, הרי שרשע זה עבר על כמה עבירות ונתחייב
42 בסיף. חנק וסקילה, וכתב – ומבואר משפטו בהמשך הפסוק (שם)
43 יח"ב 'מות יומת דמי' בו יהיה' והיינו שנידון בסקילה, ככל מי
44 שכתוב בו 'דמיהם בם', והיא המיתה החמורה מבין שלושת
45 המיתות שנתחייב בהן, ועל כרחך מדובר באופן שכבר נגמר דינו
46 קודם לכן למיתה קלה, שאם לא כן אין הפסוק צריך להשמיע
47 שנידון בחמורה.

48 רב נחמן בר יצחק מקשה, שאפשר לפרש את הפסוק באופן אחר,
49 כך שלא תהיה משם ראיה: מתקין לה – מקשה רב נחמן פר יצחק,
50 אלא בוליה בסקילה – והרי יש לפרש שאין מדובר בפסוק אלא
51 בעבירות שעונשן בסקילה, וכך הוא הפירוש, 'והוליד בן פריץ
52 שופך דם', זה בן סוטר וזהו נידון בסקילה, ונקרא 'שופך דם'
53 משום שסופו להיות רוצח, 'אשת רעהו טמא', זו נערה המאורסה
54 הדבקה עליה נידון בסקילה, 'ואל הגלולים נשא עינו', זו עבודת
55 בוכבים דינה בסקילה. וכיון שכל העבירות שעבר דינן בסקילה,
56 לכן ממיתים אותו בסקילה, אבל אם היה נגמר דינו לפני כן למיתה
57 קלה, יתכן שהיה נידון במיתה הראשונה שבה נגמר דינו.

58 הגמרא דוחה את הקושיא של רב נחמן בר יצחק: אם כן שעבר רק
59 על עבירות שדינן בסקילה מאי קא משמע לן – מה משמענו
60 יחזקאל הנביא, הלא פשוט שדינו בסקילה. הגמרא מנסה להשיב:
61 דילמא תורה קא מתיר – שמה באמת אין כל חידוש בדבריו, אלא
62 חזרו להזהיר את ישראל על משפטי התורה. הגמרא דוחה תשובה
63 זו: אם כן אפי' ליה לאתרוגה כי ריכי דאתרוגה משה רבינו – אם
64 כן היה לו לחזור על מצוות התורה בדרך שחזר משה רבינו בספר
65 דברים, שאמר את הדברים בפירוש ולא ברמז.

66 הגמרא מביאה את מדרש הפסוקים הנוספים באותה הפרשה: דרש
67 רב אחא ברבי חנינא, מאי דתני – מהו שכתוב (יחזקאל יח ו) 'אל
68 תהרים לא אבל', פירוש הדבר, שלא אכל בנכות אבותיו – שהיה
69 צדיק גמור ולא הוצרך לזכות האבות, אברהם יצחק ויעקב,
70 שנמשלו להרים גבוהים, ומה שכתוב 'ועינו לא נשא אל גלגלי בית
71 ישראל', פירושו שלא הלך בקומה קופה אלא בהכנעה ובכפופות
72 מאימת השכינה, ומה שכתוב 'ואת אשת רעהו לא מימא', היינו
73 שלא נדד לאומנות חבירו – שלא קיפח את פרנסתו של חבירו על
74 ידי התחרות, ומה שכתוב 'ואל אשה נדה לא קירב', היינו שלא נהנה
75 מקופה של צדקה – שלא נטל מכספי צדקה, וכתב – ועל אדם כזה
76 כתוב (שם יח ט) 'צדיק הוא חיה יחיה' בעולם הזה ובעולם הבא.

77 מספרת הגמרא: בשהיה רבן גמליאל מיני למקרא הנה בוכה
78 ואמר, מאן דעביד לבוליהו – מי שמקיים את כל הדברים המוזכרים
79 בפסוק, הוא דתני – הוא זה שיחיה, בתרא מיניהו לא – אבל קיים
80 אחד מהם בלבד, אינו מספיק בשביל שיחיה. אמר ליה רבי עקיבא,
81 אלא מעתה לפי דעתך, שאתה דורש את משמעות הלשון אף
82 כשהוא נגד הסברא, אם כן מה שכתוב בסיום האזהרות על
83 העירות (ויקרא יח ב) 'אל תמאן בקל אלה וגו', הכי נמי בבוליהו אין
84 בתרא מיניהו לא – וכי גם בזה נפרש כמשמעות הפשוטה של
85 הלשון, שהכתוב מזהיר לא לעבור על כל אלה העבירות ביחד,
86 אבל על עבירה אחת אינו מקפיד. הלא ודאי, כיון שאין הדעת
87 מניחה לפרש כן, אין הכוונה אלא שעלי אומר רבי יוסי במשנתו
88 הכי נמי – וכמו כן יש לפרש בעניינינו, שגם אם לא נתקיימו בו כל
89 המעלות המוזכרות, מספיק באתת מכל אלה כדי שיאמר עליו
90 'צדיק הוא חיה יחיה'.

91 שנינו במשנתנו: עבר עבירה שנתחייב שתי מיתות, נידון בחמורה,
92 רבי יוסי אומר, נידון בדיקה הראשונה שבאה עליו.

93 שיטת רבי יוסי שדבר שהיה אסור משום אסור אחד, אין חל עליו
94 איסור נוסף. הגמרא מביאה ברייתא שמבררת את דבריו: תניא
95 בברייתא, פייצ – מהו הדוגמא שעלי אומר רבי יוסי במשנתו
96 'נידון בדיקה הראשונה הפאה עליו' – נענש רק על אותו איסור
97 שהזקק תחילה להיזהר בו ולפרוש ממנו, אבל לא באיסור הבא
98 אליו אחרון אף על פי שהוא חמור יותר. משיבה הברייתא: כגון
99 אדם שנשא בת אלמנה ונאסרה עליו אמה משום חמותו, ואחר כך
100 נישאת אמה ונעשית אשת איש, ובא עליה, נידון בהמותר – נענש
101 על איסור חמותו שקדם לאיסור אשת איש, והרי הוא בשריפה.
102 אבל אם היה להיפך, שקודם היתה אשת איש ואחר כך נשא את
103 בתה ונעשית בכך חמותו, ובא עליה, נידון בלאשת איש, כיון שבשעה
104 שנשא את בתה כבר היתה זו אסורה עליו משום אשת איש, שוב
105 לא חל איסור חמותו על איסור אשת איש, ואינו נידון אלא בחנק
106 כדין בא על אשת איש.

107 רב אדא בר אבהו מקשה על דברי הברייתא: אמר ליה רב אדא
108 בר אבהו לרבא, מדוע אמרו שאם היתה חמותו ונעשית אשת איש
109 נידון בהמותר בלבד, לידון נמי ואיסי – והרי ראוי שיהיה נידון גם
110 על איסור אשת איש, דא – שהרי אמר רבי אבהו ביבמות (לכ) אף
111 שחולק רבי יוסי במשנתו וסובר שאין איסור חל על איסור, מודה
112 רבי יוסי באיסור מוסיף – באופן שהאיסור השני מוסיף ומחדש
113 דבר שלא היה באיסור הראשון, וכגון כאן, שמתחילה כשהיתה
114 אלמנה והיתה אסורה לו רק משום חמותו היתה מותרת לכל
115 אדם, וכשנעשית אשת איש נוסף בה איסור לכל העולם, באופן זה
116 מודה רבי יוסי שאיסור חל על איסור, שמתוך שחל עליה איסור
117 אשת איש להיאסר על כל העולם, חל גם לגביה, ונוסף לאיסור
118 חמותו שהיה לפני כן.

מתרץ רבא: אָמַר לֵיהּ, אָדָא בְּרִי וּבְנִי, בְּתֵרִי קָטְלִי קָטְלֵת לִיהּ – וכי
תהרגנו בשתי מיתות, אמת כדברך שחלו שני איסורים, ויש לדונו
במיתה החמורה.

משנה

משנה זו והבאה אחריה עוסקות בדין מחויבי מיתה על ידי הכנסה
לכיפה.

מִי שֶׁלָקָה וְשָׁנָה במלקות, כלומר לקה פעם שניה משום שעבר שוב,
כשעובר פעם שלישית אין מלקים אותו, אלא בֵּית דִּין מְכַנְסִין
אוֹתוֹ לְכִיפָה – חדר קטן, וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁעוּרִין עַד שֶׁיָּבִיטוּ
מִתְבַּקְּעַת ומת.

גמרא

הגמרא תמזה על חומר הדין: וכי מִשּׁוּם דְלָקָה וְשָׁנָה בֵּית דִּין מְכַנְסִין
אוֹתוֹ לְכִיפָה.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, הָכָא
במשנה בְּמַלְקוֹת שֶׁל בְּרִיתוֹת עֲקָרִינוּ, כלומר במלקות הבאות
לעונש על עבירות שיש בהם חיוב כרת, דִּנְבָרָא בְּרִי קָטְלָא הוּא –
שואדם זה חייב מיתה בידי שמים, וְקָרְבִּי הוּא דִּלָּא מִקָּרֵב קָטְלִיהּ
– אלא שעדיין לא נתקרבה מיתתו, וְכֵן דִּין דָּקָא מוֹתֵר לֵה נִפְשִׁיהּ –
וכיון שהוא מפקיר את עצמו לעבור על איסורים ולא להיזהר בהם
כלל, מְקַרְבֵּינָן לֵיהּ לְקָטְלִיהּ עֲלִיּוֹת – בית דין מקרבים אליו את
מיתתו על ידי הכנסתו לכיפה.

הגמרא מבארת באיזה אופן חייב כיפה: אָמַר לֵיהּ רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי
יְרֵמְיָה בְּרִי תַחְלִיפָא, תָּא אִסְבְּרָא לָךְ – בוא ואבאר לך. דברי המשנה
לא נאמרו אלא בְּמַלְקוֹת שֶׁל בְּרִית אַחַת, שעבר על אותו איסור
כרת שלוש פעמים, אֲבָל על עבירות שונות שֶׁל שְׁתֵּים וְשֶׁל שְׁלֹשׁ
בְּרִיתוֹת אֵין מְכַנְסִים אוֹתוֹ לְכִיפָה, דְּאִסּוּרֵי הוּא דָּקָא מְעִים וְלֹא
מוֹתֵר בּוֹלִי הָאִי – משום שעשה כן בשביל לטעום מכל האיסורים,
ולא משום שהפקיר את עצמו מכל וכל לעבור עבירות.

שנינו במשנתנו: מִי שֶׁלָקָה וְשָׁנָה בֵּית דִּין מְכַנְסִים אוֹתוֹ לְכִיפָה וכו'.
הטעם לכך שאין מְכַנְסִים אוֹתוֹ לְכִיפָה עד שיעבור וילקה כמה
פעמים, מפני שרק על ידי זה אדם מוחזק לרשע המופקר לעבירות.
ובכללות נחלקו התנאים לגבי דִּין 'חזקה' (יבמות סד), רבי סובר
שהיא על ידי חזרת המאורע שתי פעמים ורבן שמעון בן גמליאל
סובר שאינה אלא אחרי שלוש פעמים. סוגייתנו דנה באיזו שיטה
נאמרה משנתנו. הגמרא מבינה, שהדבר 'המוחזק' אותו לרשע,
אינו עצם העבירה, אלא המלקות, שעל ידי שלקה פעמיים או
שלוש ובכל פעם לא התייטר על ידי המלקות אלא חזר לעבור
שוב, מוחזק לרשע שאינו מתייטר על ידי העונש ואין דבר מונע
ממנו למלאות את רצונו.

מדייקת הגמרא: מלשון המשנה 'לקה וְשָׁנָה' מבואר, שכיון שלקה
פעם שניה ולא התייטר וחזר לעבור עבירה מוחזק הוא לרשע,
וְאָף עַל גַּב דִּלָּא שְׁלִישׁ – שלא לקה שלוש פעמים. לִימָא – לכאורה
יש לומר מתוך כך דְּמִתְנִיתִין דִּלָּא בְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאל, דְּאִי בְּרַבֵּן
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאל, הָא אָמַר עַד תֵּלֵת יֻמֵּין לֹא הוּא חֲזָקָה – הלא
דעתו (יבמות סד): שאין חזקה בפחות משלוש פעמים. אלא משנתנו
כשיטת רבי, שבשתי פעמים הרי זו חזקה.

רבינא מבאר משנתנו מתיישבת אף לשיטת רבן שמעון בן
גמליאל: אָמַר רַבִּינָא, אִפִּילוּ תִּימָא וְתִמָּא רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאל
היא, והטעם שאחרי שלקה פעמיים וממשיך לעבור שוב כבר הוא
מוחזק לרשע משום דְּקָפְרָ שְׁעִבְרִית עֲצָמָן מְחִיּוֹקוֹת אוֹתוֹ בחזקת
רשע, ולא המלקות. וכיון שעבר שלוש פעמים, הרי הוא מוחזק
לרשע וכונסים אותו לכיפה.

הגמרא מנסה לדחות את דברי רבינא: מִיתִיבִי – הקשו על רבינא,
שנינו בברייתא, עֵבֶר עֲבִירָה שְׁשֹׁשׁ בָּהּ מַלְקוֹת, פְּעַם רִאשׁוֹנָה וְשָׁנִיָּה

מַלְקִין אוֹתוֹ, ובפעם השלישית שעבר אין מלקים אלא בּוֹנְסִין אוֹתוֹ
לְכִיפָה. אָבָא שְׂאוּל אָמַר, אָף בְּשָׁלִישִׁית מַלְקִין אוֹתוֹ, ורק בפעם
הרביעית שעבר בּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְכִיפָה. ומקשה הגמרא: מָאִי לָא – וכי
אין הדבר דְּכוּלִּי עֲלֵמָא – שלדברי הכל מַלְקוֹת מְחִיּוֹקוֹת – הדבר
המוחזק אותו לרשע הן המלקות, שעל ידי שלקה פעמיים או
שלוש ואינו מתייטר אלא ממשיך לעבור מוחזק הוא לרשע
המופקר לעבירות, והתנאים של הברייתא בְּפִלְגוּתָא – במחלוקתם
דְּרַבִּי וְרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאל קָמִיפְלִגִי – נחלקו, תנא קמא סובר
כרבי שהחזקה היא בשתי פעמים, וכיון שלקה פעמיים ועבר שוב,
הרי הוא מוחזק לרשע וכונסים אותו לכיפה, ואבא שואל סובר
כרבן שמעון בן גמליאל, ולכן אין כונסים לכיפה עד שילקה שלוש
פעמים ויעבור שוב. ולפי זה, משנתנו התואמת לדברי תנא קמא
של הברייתא, היא כרבי ולא כרבן שמעון בן גמליאל.

מתרץ רבינא: לֹא זו המחלוקת בברייתא, אלא דְּכוּלִּי עֲלֵמָא אֵית
לְהוּ יִישׁ לְהַם סְבֵרְתוֹ דְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאל שהחזקה היא
בשלוש פעמים, וְהָכָא בְּהָא קָא מִיפְלִגִי – וכאן בברייתא בזה נחלקו,
דְּמִי – תנא קמא קָרַב עֲבִירוֹת מְחִיּוֹקוֹת ואינו תלוי במלקות כלל,
וכיון שעבר פעם שלישית הוחזק לרשע וכונסים אותו לכיפה, וְמִי
– ואבא שואל קָרַב מַלְקוֹת מְחִיּוֹקוֹת – הדבר המוחזק אותו לרשע
הן המלקות, שעל ידי שלקה שלוש פעמים ובכל פעם לא התייטר
על ידי המלקות אלא המשיך לעבור, ועבר גם בפעם רביעית,
מוחזק הוא לרשע.

הגמרא מבארת ברייתא ומתקשה בביאורה: וְהִתְנַגֵּא בְּרִייתָא,
הֲתֵרוּ בּוּ שְׁלֹא יַעֲבֹר עֲבִירָה וְיִישׁ בַּה כְּרֵתוֹ וְשֹׂאם יַעֲבֹר יִתְחַיֵּב
מלקות, וְשִׁתְקִי וְהִרָא עֲצָמוּ כְּמִקְבֵּל הַתְּרָאָה אֵלָא שְׁלֹא אָמַר
בפירוש שעל מנת כן הוא עושה, וכן אם הֲתֵרוּ בּוּ וְהִרְבִּין רִאשׁוֹ
ורמו בכך שמקבל את ההתראה, אף על פי שאינו לוקה בהתראות
אלו משום שלא התיר עצמו למלקות, מכל מקום התראות הן
לקבוע שהוא מויד גמור ולהחזיקו רשע, ולכן בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה וְשָׁנִיָּה
מְתֵרִין בּוּ וּמְנִיחִים אוֹתוֹ לֵאל עוֹנֵשׁ, אֲבָל בְּשָׁלִישִׁית מְתֵרִים
למלקות, וכשיעבור בּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְכִיפָה, משום שהוחזק רשע
בשלוש עבירות של התראת מלקות. אָבָא שְׂאוּל אָמַר, אָף
בְּשָׁלִישִׁית מְתֵרִין בּוּ שִׁתְחַיֵּב מלקות ומניחים אותו, ורק כשיעבור
בְּרִיָּעִית בּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְכִיפָה. הגמרא מתקשה בדברי הברייתא:
וְהֵתָם בְּרִייתָא מַלְקוֹת לִיבָא וְאִין, וּמוֹכַח שְׁלֹא הַמַּלְקוֹת
מחזיקות אלא העבירות מחזיקות, ולפי זה קשה בְּמָאִי קָמִיפְלִגִי –
במה נחלקו, ומדוע סובר אבא שואל שאין כונסים אותו לכיפה עד
שיעבור ארבע פעמים.

אָמַר רַבִּינָא, תנא קמא ואבא שואל בברייתא זו וכן בברייתא
שהובאה לעיל בְּכִיפָה צִירָה הֲתֵרָאָה קָמִיפְלִגִי – נחלקו האם צריך
התראה מיוחדת לכיפה, לתנא קמא כיון שהוחזק רשע על שלוש
התראות של מלקות, כונסים אותו לכיפה. ולאבא שואל עדיין אי
אפשר להכניסו לכיפה, שהרי לא התרו בו לכיפה אלא למלקות,
וצריך עבירה רביעית שיתרו בו, אם תעבור תיכנס לכיפה.

הגמרא מבררת כיצד עשויה הכיפה. שואלת הגמרא: וְמָאִי וְיִמְדִין
כִּיפָה. אָמַר רַב יְהוֹדָה, כִּיפָה הוּא מְקוֹם שְׁגוּבָהּ מִלָּא קוֹמָתוֹ – קומת
האדם בלבד.

הגמרא מבררת היכן מרומז בתורה דִּין כיפה. שואלת הגמרא:
וְהִיכָא רְמִיָא – היכן רמזו במקרא עונש כיפה. אָמַר רִישׁ לָקִישׁ,
הדבר רמזו במה שנאמר (תהלים לד כב) 'תְּמוֹתַת יָדָעַה רָעָה', שמי
שהוחזק רשע, תמיתתו רעתו שעשה. ונשמע מכך, שהמוחזק רשע
חייב מיתה הוא.

הגמרא מביאה בדרך אגב עוד דרשה של ריש לקיש: וְאָמַר רִישׁ
לָקִישׁ, מָאִי דְּקָתִיב (קהלת ט ז) 'כִּי [גם] לֹא יָדַע הָאָדָם אֶת עֵתוֹ בְּדִינִים
שְׁנֵאֲהוּיִם בְּמִצְוָה רָעָה וּכְצִפְרִים הָאֲחֻזוֹת בָּפָה, בָּהֶם יוֹקְשִׁים בְּנֵי
הָאָדָם לַעֲת רָעָה כְּשֶׁתּוֹפֵל עֲלֵיהֶם פְּתָאם', מָאִי מִצְוָה רָעָה, אָמַר
רִישׁ לָקִישׁ זוּ חֲכָה שֶׁל דִּגִּים מִחַט בְּצוּרַת וו', שהיא רעה וחלשה
ומכל מקום אף דג גדול נאחז בה.

משנה

ההורג נפש שלא בעדים ומתוך כך לא ניתן לבית דין להורגו, הרי
הבית דין מכניסין אותו לכיפה ומאבילין אותו לחם צר ומים לחץ
– לחם ומים בצימצום, ובדרך זו ממיתים אותו.

גמרא

הגמרא מבררת את כוונת המשנה. מקשה הגמרא: כיון שהרג
'שלא בעדים', מנא ידעין – כיצד אנו יודעים שהרג, ואיך
מענישים אותו. האמוראים מתרצים שודאי היו עדים בדבר,
ומבארים את דברי המשנה בכמה אופנים:
א. אמר רב, מדובר בעדות מיוחדת, והיינו ששני העדים ראו את
המעשה אך לא ראו אחד את השני, וכגון שאחד רואה מחלון זה
ואחד מחלון אחר, ואף על פי שעדותם אמת ומקובלת לדיני
ממונות, אבל בדיני נפשות גזירת הכתוב היא שלא להמית את
הנידון על פי עדות זו (מכות ה), ורק לגבי רוצח נאמרה ההלכה
להכניסו לכיפה, כדי שלא ירבו הרוצחים.

ב. ושמא לא אמר, מדובר שהרג בעדים אך שלא בהתראה, ולכן
פטור הוא ממיתת בית דין, אלא שמכניסים אותו לכיפה.
ג. ורב חסדא אמר בשם אבימי, מדובר בגזון דבזמן שהיו הבית דין
חוקרים ובודקים את העדים איתבחושו – הוכבשו ב'בדיקות', שהן
שאלות שאין עיקר העדות תלויה בהן, כגון מה היה לבוש הנהרג
או ההורג. ולא איתבחושו ב'חקירות', שהן שאלות מעיקר העדות,
כגון מתי הרג ובאיזה מקום. שמצאנו שגם בשאלות שאינן מעיקר
העדות היו בודקים את העדים, דרתנן במשנה (לעיל מ.), מעשה
שאמרו העדים שהרג תחת תאנה ודבק אותם בן זכאי בעוקצי
התאנים – האם זנבות הפירות היו דקים או עבים. ואף שמאחר
שהוכבשו בבדיקות אין הנידון מתחייב מיתת בית דין, מכל מקום
עדות אמת היא, ומכניסים אותו לכיפה.

שנינו במשנתנו: ומאבילין אותו לחם צר ומים לחץ.
מבררת הגמרא: מאי שנא הקא דקתני – מדוע כאן במשנה שונים
שדך כיפה מקיימים על ידי שנותנין לו לחם צר ומים לחץ, ומאי
שנא התם דקתני – ואילו לעיל לגבי מי שלקה ושנה, שנינו
שמאבילין אותו שעזרין עד שפירסו מתבקעת. אמר רב ששית אידי
ואידי – זה וזה נותנין לו, בתחילה כשמכניסים אותו לכיפה לחם צר
ומים לחץ עד שיוקטפו מעינו – שיצטמצמו מעיו, ויהדר – ואחר כך
מאבילין אותו שעזרין והם מתנפחים בתוך מעיו עד שפירסו
מתבקעת.

משנה

משנה זו עוסקת בדין אלו שאין מיתתן מסורה לבית דין, אלא

שקנאים פוגעים בהם.

הגונב את חקקו – כלי שרת שהיה במקדש, והמקלל כלפי מעלה
בקוסם – בשם אדם העושה קסמים, והבועל ארמית – גויה
בפרהסיא, והיינו בפני עשרה מישראל או יותר, קנאין פוגעין בו –
המתקנאים קנאתו של מקום ממיתים אותו בשעה שרואים את
המעשה, והלכה למשה מסיני היא. וכן כהן ששמש – עבד אחד
מעבודות המקדש בטימא – כשהוא טמא אין אחיו הבהנים
מביאין אותו לבית דין אלא פרחי כהונה – בחורים כהנים מוציאין
אותו חוץ לעזרה כדי לא לטמאות את המקדש בטומאת מת,
ומפציעין ופוצעים את מוהו בגזירין – מקלות.
דין נוסף: יד – אדם שאינו מזרע אהרן ששמש – שעבד במקדש,
שנאמר בו (במדבר יז) ויהי הקרב יומת, נחלקו התנאים, מהי
המיתה האמורה בו, רבי עקיבא אומר נידון בחנק, וחקמים אומרים
מומת בידי שמים.

גמרא

שנינו שהגונב את הקסוה קנאים פוגעים בו. שואלת הגמרא: מאי
– מהו 'קסוה', אמר רב יהודה, קסוה הוא כלי שרת מסוים, וכן הוא
אומר – וכן מוזכר כלי זה במקרא (במדבר יז) ועל שלחן הפנים
יפרשו בגד תכלת ונתנו עליו את הקצרת ואת הכפת ואת המנקית
ואת קשות חנקו ולחם התמיד עליו יהיה. וקשות, הם כלי זהב
בצורה של קנה חלול החצוי לאורכו, ומניחים אותם על גבי לחם
הפנים ועליהם מניחים לחם אחר, כך שיהיו מפרידים בין קומות
לחם הפנים ותיכנס הרוח ביניהם ולא יתעפשו. וכן הוא הדין
בשאר כלי שרת. שהגונבם, קנאים פוגעים בו.
הגמרא מבררת היכן מרומז עונש מיתה לגונב כלי שרת: והיא
רמזא – היכן רמזו במקרא ששייך חיוב מיתה בגונב כלי שרת.
משיבה הגמרא: ולא יבאו לראות בבלע את חקקו ומתו (במדבר יז)
כ, ויש לפרש 'בלע' כלשון גניבה, שהגנב מבליע ומחביא את
החקקו.

שנינו במשנה: והמקלל בקוסם וכו' קנאין פוגעין בו.
הגמרא מבררת מהו 'המקלל בקוסם': תני – שנה רב יוסף, המקלל
בקוסם, הוא המגדף כלפי מעלה בשם אדם העושה קסמים, ואומר
יכה קוסם את קוסמו, ו'קוסמו' היינו הקדוש ברוך הוא, שנותן
קסמים האלו בלבד. רבנן, ואיתמא – ויש אומרים שרפה בר מרי
אמרין 'אומרים', המקלל בקוסם, זה האומר כלפי חבירו יהיו קוסם
לו – לחבירו ולקונו ולמקניו – ולמי שהוא שייך לו ולמי שנותן לו
מטובותיו, והיינו כלפי מעלה.

שנינו במשנה: והבועל ארמית.
הגמרא מבררת מהו עונשו של בועל ארמית אם לא המיתוהו
קנאים: בעא מיניה – שאל ממנו רב כהנא מרב,